

Виходячи з того, що Канада стоїть на засадах, які визнають зверхність Бога та повновладдя закону:

Гарантія прав і свобод

1. Канадська хартія прав і свобод гарантує визначені нею права і свободи, що підлягають тільки тим визначенням законом обмеженням, правомірністі яких може бути доведена з повною очевидністю в умовах вільного демократичного суспільства.

Основні свободи

2. Кожна особа має такі основні свободи: а) свободу совіті та віросповідання; б) свободу думок, поглядів, переконань та їхнього вислову, включно зі свободою друку та інших засобів масової інформації; в) свободу зборів мирного характеру; г) свободу асоціації.

Демократичні права

3. Кожен громадянин Канади має право обирати членів Палати громад та законодавчої асамблей своєї провінції, а також бути кандидатом у депутати цих представницьких органів. (1) Мандат повноважень Палати громад або законодавчої асамблей лійсний не довше як на п'ять років від дати повернення постанови про проведення відповідних загальних виборів. (2) У випадку війни, загрози війни, інтервенції чи повстання Парламент може продовжити мандат повноважень Палати громад, а законодавча влада пропінції – мандат повноважень законодавчої асамблей даної пропінції – поза межі п'яти років. Для продовження чинності мандату необхідно, щоб протягом пропозиції головування не більше однієї третини депутатів Палати громад або відповідної законодавчої асамблей. 5. Парламент і законодавчі асамблети повинні збиратися на сесії приймні раз на дванадцять місяців.

Право пересування

6. (1) Кожен громадянин Канади має право на в'їзд у країну, перевезення в ній та на виїзд за її межі. (2) Кожен громадянин Канади та кожна особа, що має статус постійного мешканця, має право: а) передбажати в будь-яку провінцію та влаштовуватися там на проживання; б) працювати і заробляти на життя в будь-якій пропінції. (3) Реалізація прав, зазначених у параграфі (2), повинна відповідати: а) законам та загальнопрінципіям звичаїм пропінцій, окрім тих, що призводять до дискримінації супротивників, категорії громадян за сьогоднішніми чи попередньою пропінцією їхнього проживання; б) законам, що встановлюють мінімальні терміни проживання в даній пропінції, які дають доступ до суспільних послуг на громадські кошти. (4) Параграфи (2) і (3) не суперечать впровадженню пропінційних законів, програм та проектів, спрямованих на підвищення життєвого рівня мешканців пропінцій, які знаходяться у скрутних соціальних чи матеріальних умовах, якщо ступінь трудової зайнятості в пропінції нижчий від ступеня зайнятості в усій Канаді.

Юридичні права

7. Кожна особа має право на життя, свободу та особисту безпеку, а також на недоторканність їхніх прав – крім випадків, коли основні засади правосуддя вимагають їх порушення. 8. Кожна особа має право на забезпечення проти безпідставного обшуку чи конфіскації майна. 9. Кожна особа має право на гарантії від безпідставного арешту чи ув'язнення. 10. У випадку арешту чи попереднього ув'язнення кожна особа має право: а) негайно отримати пояснення причин такого акту; б) негайно звернутися до адвоката і дати йому свої інструкції, а також бути повідомлено про право звернення до адвоката; в) отримати підтвердження правомірності попереднього ув'язнення згідно з процедурою *habeas corpus* і витяги на волю випадку незаконного попереднього ув'язнення. 11. Кожна особа, яку звинувачено в порушенні закону, має право: а) без зайвої зволікання бути повідомленою, у чому полягає порушення; б) на розгляд справи судом через якомога коротший час; в) не свідчити – під тиском чи мимоволі – проти самої себе; г) вважатися невинною, аж поки, згідно з законом, не буде доведено протилежного через справедливий, відкритий та вільний у своїх рішеннях суд; д) не бути безпідлицинно позбавленою можливості вийти на поруки чи під заставу; д) на суд присяжних, якщо закон передбачає п'ятирічний чи довший термін ув'язнення за вчинений злочин – за винятком тих випадків, що підлягають розглядові військових трибуналів; е) вважатися невинною, якщо в момент вчинення якотої акти чи душевна недогляду ці дії не вважалися злочинними згідно з канадськими і міжнародними законами та загальними правовими принципами, визнаними співдружністю націй; ж) будучи визнаною невинною, нейти під суд у друге за той самий вчинок або, відбувши покарання, не бути

КАНАДСЬКА ХАРТІЯ ПРАВ І СВОБОД

судимою і покараною повторно за той самий вчинок; з) бути засудженою на короткий із двох термінів, якщо за період часу між вчиненням правопорушення і судом змінено міру покарання за дане порушення. 12. Кожна особа має право на забезпечення від незвично жорстокого покарання чи ставлення. 13. Складаючи свідчення на судовому процесі, кожен свідок має право на те, щоб її свідчення не стали приводом для процесу проти нього самого, за винятком тих випадків, коли свідчення завідомо неправдиві чи суперечні. 14. Сторони та свідки на судовому процесі мають право на послуги перекладача, якщо вони не розуміють мовою або не володіють мовою, якою проводиться процес, або якщо вони глухі.

Права на рівність

15. (1) Кожна особа має рівні права перед законом і одинакові привілеї, гарантовані законом – без жодної дискримінації за расою, кольором шкіри, національним походженням, релігією, статтю, віком, з причин розумових чи фізичних вад. (2) Параграф не виключає можливості впровадження законів, програм чи заходів, спрямованіх на підвищення життєвого рівня окремих осіб або суспільних груп, що знаходяться у скрутному положенні, включно з тими випадками, коли не зумовлено расовою чи релігійною принадлежністю, національним чи етнічним походженням, кольором шкіри, статтю, віком, розумовими чи фізичними вадами.

Офіційні мови Канади

16. (1) Офіційними мовами Канади є мови англійська та французька. Вони мають рівноправний статус та одинакові права і привілеї в усіх парламентських та урядових установах Канади. (2) Англійська та французька мови є офіційними мовами пропінцій Нью-Брансвік. Вони мають рівноправний статус та одинакові права і привілеї в усіх законодавчих та урядових установах Нью-Брансвіку. (3) Нічо в цій Хартії не передходить Парламентові чи законодавчій асамблей змінювати і надавати рівноправний статус та розширювати практичний вжиток англійської та французькою мов. 16. (1) Англомовна і франкомовна спільноти у пропінції Нью-Брансвік мають рівноправний статус і одинакові права та привілеї, включно із правом на окремі освітні заклади та такі окремі культурні заклади, які необхідні для збереження і розвитку цих спільнот. (2) Стверджується роль парламенту і уряду пропінції Нью-Брансвік зберігати і розвивати статус, права і привілеї, зазначені у параграфі (1). 17. (1) Усі мають право на послуги у пропінції Нью-Брансвік, або французькою мовою в усіх лебатах та під час засідань Парламенту. (2) Усі мають право на послуги у пропінції Нью-Брансвік, або французькою мовою в усіх лебатах та під час засідань Парламенту. (3) Усі мають право на послуги у пропінції Нью-Брансвік, або французькою мовою в усіх лебатах та під час засідань Законодавчої асамблей Нью-Брансвіку. 18. (1) Законодавчі акти, записи та протоколи Парламенту повинні друкуватися і публікуватися англійською та французькою мовами.

Юридичний захист прав і свобод

24. (1) Кожна особа, права якої, гарантовані цією Хартією, були порушені, або якій відмовили у цих правах, може звертатися до суду відповідної інстанції, щоб отримати відшкодування, яке суд вважає відповідним та справедливим у даних обставинах. (2) Якщо при розгляді справи, описаної у параграфі (1), виявиться, що докази вини отримано таким способом, що порушує якісь права та свободи, гарантовані Хартією, і суд вважає, що у даних обставинах визнання цих доказів знеславило б судочинство, суд відкидає ці докази.

Загальні положення

25. Права та свободи, що гарантовані цією Хартією, не можуть бути вилучені на шкоду корінному населенню – для скасування чи обмеження договірів, прав і свобод, які стосуються корінного населення Канади – включно із: а) правами та свободами, визнаними Королівською прокламацією 7-го жовтня 1763 року; б) правами і свободами, що їх корінне населення досягнуло внаслідок земельних спорів та угода. 26. Права та свободи, гарантовані цією Хартією, не можуть бути вилучені як заперечення інших прав і свобод, що існують у Канаді. 27. Інтерпретація цієї Хартії повинна узгоджуватися з обережністю та розвитком багатокультурної спадщини канадців. 28. Усі права та свободи, що визначені цією Хартією, гарантовані однаково для осіб чоловічої та жіночої статей. 29. Нічо в цій Хартії не заперечує чи не обмежує інших конституційних прав і привілій, що стосуються віропослівів, відокремлених та інших приватних учебних закладів. 30. Усі посилення в цій Хартії на провінцію, законодавчу асамблей чи провінційним законодавчим органам стосуються також Юкону, Північно-Західним територіям та їхніх законодавчих органів. 31. Нічо в цій Хартії не поширює законодавчу владу будь-яких органів чи владетелей.

Застосування Хартії

32. (1) Ця Хартія зобов'язує: а) Парламент і уряд Канади – стосовно усіх прав, що підлягають компетенції Парламенту, в тому числі управління територією Юкону та Північно-Західними територіями; б) законодавчі асамблей та уряди усіх пропінцій – стосовно усіх прав, що підлягають компетенції пропінційних законодавчих органів та урядів. (2) Статті 15 набирають юрисдикційну силу через три роки після того, як стане чинною ця стаття – що не суперечить сказаному в параграфі (1). 33. (1) Парламент або пропінційний законодавчий асамблей можуть прийняти закон, де може бути чітко зазначено про те, що цей закон обирає одне з його положень з чинними, незалежно від якогоєдиного положення статті 2 чи статтей 7 до 15 цієї Хартії. (2) Закон або окреме положення, стосовно яких робиться передбачення цією статтею заяв, мають таку юрисдикційну силу, яку вони били при відсутності зазначеного у заяві положення Хартії. (3) Заяв про чинність законодавства, що її окреслено в параграфі (1), перестає бути чинною через п'ять років після затвердження – якщо окремо не визначено ранішої дати. (4) Парламент або законодавчі асамблії можуть повторно прийняти заяву згідно з параграфом (1). (5) Параграф (3) стосується будь-якої заяв, прийнятій згідно з умовами параграфа (4).

Офіційна назва

34. Офіційна назва цієї частини Конституції – *Канадська хартія прав і свобод*.

"Ми повинні тепер визначити основні засади, основні цінності та кredo, щоб об'єднати нас як канадців, адже поза відданістю кожного з нас своєму рідному містечку існує спосіб життя і система цінностей, що спонукати нас гордитися країною, яка дала нам таку свободу і спільні роботи".

Цей текст опубліковано для країнської орієнтації тих канадців, перша мова яких – англійська, ані французька. Це неофіційний переклад *Канадської хартії прав і свобод*. Для інтерпретації та практичного застосування Хартії слід послуговуватися оригінальним текстом.